

7. Шор В. Гонкуры и импрессионисты // Французская живопись второй половины XIX века и современная ей художественная культура : материалы научной конференции / под общ. ред. И.Е. Даниловой. Москва : Советский художник, 1972. С. 121–140.

8. Burian C. Modernity's Shock and Beauty: Trauma and the Vulnerable Body in Virginia Woolf's *Mrs. Dalloway* // Woolf in the Real World : Selected Papers from the Thirteenth International Conference on Virginia Woolf / edited by Karen V. Kukil. Clemson, CS : Clemson University Digital Press, 2005. P. 70–75.

9. Genette G. Paratexts: Thresholds of Interpretation / translated by Jane E. Lewin. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 427 p.

10. Judging a Book by Its Cover: Fans, Publishers, Designers, and the Marketing of Fiction / ed. Nicole Matthews and Nickianne Moody. London : Ashgate, 2007. 214 p.

11. Leser S. Meet The Designer Behind Vintage's Beautiful New Virginia Woolf Editions. URL : <https://theculturetrip.com/europe/united-kingdom/articles/meet-the-designer-behind-vintages-beautiful-new-virginia-woolf-editions/> (date of the requests: 21.09.2019).

12. Marcus L. The Novel as Elegy: *Jacobs Room* and *To the Lighthouse* // Virginia Woolf Writers and Their Work. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2018. Pp. 84–115.

13. Morley M. Marikmekko Designer's New Virginia Woolf Covers Pay Homage to Island Life. URL : <https://eyeondesign.aiga.org/marikmekko-designers-new-virginia-woolf-covers-pay-homage-to-island-life/> (date of the requests: 21.09.2019).

14. ROADS Publishing. URL : <http://www.roads.co/books> (date of the requests: 20.02.2020).

15. Sinnema W. P. Dynamics of the Pictured Page: Representing the Nation in the Illustrated London News. Aldershot : Ashgate, 1998. 231 p.

16. Taylor C. L. Made upon the Same Lines: Intersecting and Diverging Aesthetics in Virginia Woolf's Writing and Vanessa Bell's Artwork for the Hogarth Press Editions. URL : https://www.academia.edu/36854880/Made_upon_the_Same_Lines.docx (date of the requests: 21.09.2019).

17. Tickner L. Vanessa Bell: *Studland Beach*, Domesticity, and "Significant Form". *Representations*. 1999. № 65. Pp. 63–92.

Атрошенко Г. І., Шостак А. О.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

НАЙПРОНИКЛИВИШИЙ ДОСЛІДНИК ПСИХОЛОГІЇ ПІДЛІТКІВ: ТВОРЧА МАНЕРА ВІКТОРА БЛИЗНЕЦЯ У ДИТЯЧІЙ ПРОЗІ 60–80 РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Творчість Віктора Близнеця – визначне явище в історії української дитячої літератури. Його час (народився 1933, пішов із життя 1981 року), чи, правильніше, час усієї країни-України, час, коли стрімко почалося «притишення» думки, таке собі

«згортання» роздумів, мрій, – це час застійний. Саме той, який зробив усіх читачів (читачом: людей) тугими на вухо.

В. Маковецький про те «позачася» згадував так: «Переговорані повчальністю й нікчемною бравадою, ми поринули в читання фантастики й детективів, попит виплодив масу низькопробних публікацій, і хоча в цих кучугурах і брилах книги Віктора Близнеця пробіли своє нешироке річище, напитися з його чистого струмка небагато хто встиг» [8, с. 130–131]. Звичайно, письменник аж ніяк не применшує роль фантастики й детективів у вихованні читача, він має на увазі саме «низькопробні публікації», яких з'являлося все більше й більше і таких, що не могли «порадувати» справжнього поціновувача Книги.

Письменник належав до шістдесятників – покоління, яке зверталось до новелістичного жанру; акцентуючи на внутрішньому світі своїх героїв, Віктор Близнець значно розширив можливості концентрації на цьому світові (внутрішньому), свідомо уникаючи надмірних, поширених описів подій [2, с. 3]. Про стильову манеру цього покоління українських шістдесятників, отже, і про специфіку письма Віктора Близнеця Л. Тарнашинська зазначала: «Декларована ...шістдесятниками буденність, плинність звичайного життя як об'єкт художньої обсервації народжує свої психологічні назви-концепти..., канон внутрішнього неспокою, що дає можливість авторам простежити рухливість цього канону із середини, використавши засоби психологізму та ліризму» [11].

Коли друком, як з «чистого струмка», почали з'являтися книги Віктора Близнеця («Ойойкове гніздо» 1963 року, «Паруси над степом» 1965 року, «Землянка» 1966 року), він «ладен був обіймати увесь цей світ», і вистачило б йому рук, і обійми були б щирісердні, як і душа його й характер – веселий, жартівливий і дуже щирий.

Любив людей Віктор Близнець, любив життя у всіх його виявах, не жалів посмішок і радісного усміху для щасливої зустрічі, «...та й увесь він був напрочуд ладний і гожий – ясним чолом, ледь прикритим темною гривкою, поглядом веселих темно-карих очей, сміхотливими, товстими губами», його очі завжди іскрилися сміхом і весело блищали [8, с. 129].

Віктор Близнець сприймав життя, попри всі негаразди і труднощі, по-особливому радісно і навіть святково, адже воно вважалося письменникові безкінечним і безперервним рухом – рухом до щастя, рухом до світлого майбутнього. До того майбутнього, віра в яке була у Віктора Близнеця непорушною і живила, надихала його творчість.

Написав Віктор Близнець зовсім не мало. Позиціонуючи себе як «завжди немодного» дитячого письменника, він почав писати для молодших дітей (дітей молодшого шкільного віку), обравши найулюбленіший жанр – оповідання.

Аудиторія його читачів все збільшувалась і збільшувалась: для дітей молодшого шкільного віку автор написав «Женю і Синька», «Ойойкове гніздо», «Звук павутинки», «Землю світлячків», а юнацький змужнілий вік його читачів отримав «Древлян», «Мовчуна», «Вибух», «В ту холодну зиму, або Птах помсти Сімург», а ще йому (віку) був адресований роман «Підземні барикади».

Твори Віктора Близнеця були написані для дітей, але мали таку особливу властивість кращих зразків дитячої літератури – бути «всеадресними»: ними охоче зачитувались дорослі, обов'язково наголошуючи на тому, з якою великою «користю» для

себе» [2, с. 11]. Прості, невимушені розповіді Віктора Близнеця дозволяли (і дозволяють тепер) формувати людину, особистість через включення її «в систему соціальних відносин, отримання уявлення про різні соціальні ролі та їх виконання, залучення до участі у вирішенні моральних, трудових, соціальних проблем суспільства» [5, с. 91].

Як нікому до нього і як мало кому із сучасних українських дитячих письменників (може, лише Галині Малик та Олені Шевчук), Вікторіві Близнецю вдалося проникнути в особливий, «духовний світ дитини, в її уяву, фантазії і мрії» [4, с. 20].

Свого часу О. Гончар, познайомившись із книжкою Віктора Близнеця «Звук павутинки», призначеної для читання дітей молодшого шкільного віку, сам надзвичайно вимогливий до себе і до інших, вдумливий митець, високо поцінував її і порівняв із повістю А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» саме через особливе світосприйняття, відображене вже на початковій сторінці щирими словами: «Присвячую цю книгу трав'яним коникам, хрущам, тихому дощеві, замуленій річечці – найбільшим чудесам світу, які відкриває нам дитинство» [1, с. 230]. Авторове «призначення» книжки – для читання дітей молодшого шкільного віку – не «виправдало» себе: її читачами стали і підлітки, і навіть дорослі, які свого часу не стали її поціновувачами.

Як зазначалось вище, Віктор Близнець належав до покоління шістдесятників. Цей період, з його непростю історією і розвитком, мав свої, тільки йому характерні, ознаки. Серед усієї їх сукупності літературознавець С. Присяжнюк виділяє розроблення багатьома прозаїками «власного жанру», нових жанрових варіацій, «яким властиве певне коло авторських зацікавлень, проблем, особливий тип конфлікту, неповторний стильовий колорит» тощо [10, с. 156].

У дитячих повісті, оповіданні, новелі цього часу помітне «неухильне збагачення арсеналу образних засобів» [3, с. 12].

Проза цього періоду позначена виразними прикметами: дослідженням моралі людини, її психології, інтелекту, розкриттям досить складних (а для того часу й нових) проблем взаємозалежності, взаємозв'язку довкілля й людини. Коли до цього література, призначена для читання дітей та юнацтва, мала такі собі «сурогатні підробки», з опікуванням у них «героїчних подвигів», «радісної праці», «трудових подвигів», тепер (у прозі 60-их років ХХ ст.) стали з'являтися твори дотепні, веселі, з казковими елементами і сучасними дивами. Це, насамперед, і твори Віктора Близнеця («Звук павутинки», «Женя і Синько»).

Це був уже не перший твір письменника, але саме він засвідчив появу цікавого жанру в дитячій літературі. Попри всі ідеологічні нашарування, казка мала міцний сюжет, яскраві образи головних героїв, чітке, але й не спрощене протистояння сил Світла і Темряви. Як зауважує С. Іванюк, на відміну від попередніх, твір Віктора Близнеця не закінчувався остаточною перемогою добра над злом. Замість такого звичного заклик до знищення ворога з'явилося в дитячій літературі ствердження одвічного співіснування, хоч і на основі напруженого протистояння, двох протилежних начал у світі [7, с. 394].

С. Іванюк також першим з літературознавців і критиків звернув увагу на «відсторонений погляд» письменника. Такий відсторонений погляд став добрим ґрунтом для іронічного обігрування та сатиричного викриття різноманітних морально-психологічних типів та суспільних явищ у творах Віктора Близнеця [7, с. 395].

В. Базилевський зазначав, що у «книжках, ним (Віктором Близнацем) написаних, немає фальшу...» [12, с. 33]. Критики неодноразово підкреслювали майстерність письменника. Вона полягає у неабиякій вправності «розставити у творі відповідні акценти»; умінні уникнути надмірного моралізаторства, чим, ніде правди діти, досить часто «грішили» дитячі письменники; у розумінні психології підлітка та вмінні допомогти своєму читачеві «сприйняти героїв у комплексі їх позитивних і негативних рис» [9, с. 8].

У творах письменника для дітей «світ, створений силовим полем талановитої природи і мистецьким пером, існував без спотворень, викривлень» [12, с. 34].

Віктор Близнаць писав стримано й просто, «не кидався високими словами» [6, с. 89]. Наприклад, про війну (а саме йому належить «першість» у творенні нової концепції зображення теми війни й дитини в ній) митець писав правдиво, без прикрас, це своєрідне онтологічне освоєння теми скаліченого війною дитинства. І, саме через зосередження письменника на внутрішньому конфлікті своїх героїв, він застосовує (першим!) прийом ведення щоденника («Паруси над степом»).

У Близнацевих «Землянці», «Парусах над степом», «Звучі павутинки», «Жені і Синькові», «Мовчуні», «Як народжується стежка» розкривається світ казкових і художніх образів не звичайних, а таких, через які осягаються істини значної ваги і сили: про минуле й прийдешнє, про світле й темне, про вічне й те, що має зникнути, про народ і пам'ять, традиції і звичаї народу та їх цінність і незнищенність, про людину як особистість (адже інших не буває), про ціну кожної людини як вартісної істоти, простої і мудрої, цікавої і непересічної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аз, буки та інше... Колосок. Хрестоматія дитячої літератури. Харків, 2017. С. 217–239.
2. Атрошенко Г. І., Негрій І. І. Поетика казок Всеволода Нестайка: мовностилістичний аспект. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Серія літературознавство*. Харків, 2014. Вип. 3 (79). Ч. 2-а. С. 3–11.
3. Атрошенко Г. І., Негуляєва О. С. Аспекти лінгвостилістичного аналізу поезії, призначеної для дитячого читання. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: зб. наук. праць. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. Вип. 1. С. 11–16.
4. Атрошенко Г. І., Негуляєва О. С., Чуйко А. В. Художня модель світу в казках Ганни Малик. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: збірник наукових праць. Випуск 3. Мелітополь, 2019. С. 15–21.
5. Атрошенко Т. Ю. Шляхи спрямування позакласної виховної роботи з учнями підліткового віку в напрямі соціокультурного розвитку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Збірник наукових праць. Випуск 62. Т. 1. Запоріжжя, 2019. С. 90–93.
6. Дудінова Н. О. Внутрішньо-психологічний конфлікт у творах для дітей В. Близнаця як нове бачення теми дитинства й війни. *Вісник Запорізького національного університету: Філологічні науки*. 2010. № 2. С. 89–93.

7. Історія української літератури ХХ століття: у 2 книгах / за ред. В. Г. Дончика. Київ : Либідь, 1998. Кн. 1: Перша половина ХХ століття. 464 с.
8. Маковецький В. З чарівної країни дитинства (Пам'яті письменника Віктора Семеновича Близнеця) // Київ. 1998. № 1–2. С. 129–132.
9. Панченко В. Сила пам'яті (Штрихи до портрета Віктора Близнеця) // УМЛШ. 1982. № 3. С. 8–18.
10. Присяжнюк С. Особливості психологізму дитячої прози (постановка проблеми). *Наукові записки*. Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. Вип. 62. Серія: філологічні науки (літературознавство). С. 156–162.
11. Тарнашинська Людмила. Феномен українського шістдесятництва. URL : <http://metodologia.org/153946.html>.
12. Усі письменники і народна творчість : довідник. Київ : Майстер-клас, 2007–2008. 864 с.

Бойко С.О.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

СИМВОЛІЗМ ОБРАЗІВ У РОМАНІ В. ВУЛЬФ «НА МАЯК»

Романи В. Вульф активізували інтерес читача до особливостей життя англійського народу минулого сторіччя. З кінця 80-х рр. ХХ ст. у письменниці немов відкривається друге дихання: один за одним виходять романи з гострою сучасною проблематикою, глибоким проникненням у загальнолюдські проблеми, філософським осмисленням суперечливого життя. Образи повістей та роману "На маяк" набувають виразного символічного звучання.

Ці твори мають інколи міфічне забарвлення, а також свідчать про пошук нових ключів у царині реалістичного письма. А символ стає своєрідним елементом, який конденсує настрої і думку. Так чи інакше, шляхом інтуїції В. Вульф легко й невимушено проникає в потаємний взаємовплив речей, дає свій індивідуальний зріз світу. Хоча треба відзначити, що в інших жанрах письменниці не досягла такої майстерності, як у романах. Та все ж глибинний їх аналіз свідчить про непересічний погляд письменниці на життя, про оригінальне художнє мислення [2, с. 130].

В. Вульф вважала мистецтво найважливішою стороною життя суспільства і вищим проявом можливостей людини, вітала нові художні відкриття й свято вірила у те, що мистецтво – необхідна умова існування цивілізації. Для неї мистецтво – це світ емоцій, уяви, нескінченних асоціацій, це уміння передати миттєве враження, плин часу, різноманітність відчуттів; передати реальність – означає розкрити світ відчуттів, змусити читача проникнутися настроями героїв, автора, побачити гру світла, почути симфонію звуків, відчутти подих вітру [1]. Кожен твір Вульф – художній експеримент. У "текучій прозі" вона передає рух часу, відчуттів, сприйняття життя в дитинстві, юності, в старості; намічає контури долі людей, що в певний момент переплітаються, далі паралельно розвиваються, а потім знов розходяться. Відобразити в одній миті суть буття – ось що